

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בתנ"ך

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית
מרכיב 30% מן הרמה הרגילה

מועד חורף תשפ"ו 2026

סמל שאלון: 1262

הפתרון נכתב על ידי עדי שטרן

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

פרק ראשון - בראשית

שאלה 1

סעיף א

1. השוני בתיאור בריאת האדם :

בפרק א האדם נברא בצלמו של אלוהים, כלומר בעל דמיון רוחני לאל ולמאפייניו כגון, כגון יכולת שכלית מפותחת, יכולת שיפוט מוסרי, כח דמיון ועוד, ואילו בפרק ב' האדם נוצר עפר מן האדמה, תוצר חומרי של עשייה אלוהית.

השוני בתפקיד האדם בעולם :

בפרק א' האדם נועד להתרבות ולשלוט בעולם - בכל בע"ח וכן בארץ שעליה הוא חי. הוא עליון ביחס לשאר הבריאה. בפרק ב' האדם מושם בגן עדן, שם תפקידו הוא לשמור על האדמה שממנה נוצר ולעבוד אותה, הוא משרת את העולם שבו הוא חי ולא שולט עליו.

2. התיאורים של בריאת האדם משלימים זה את זה : בפרק א מתוארת בריאת העולם באופן כללי, בתוכה בריאת האדם נזכרת בקצרה, ובפרק ב יש הרחבה והתמקדות בבריאה של האדם באופן נקודתי.

או :

התיאורים של בריאת האדם סותרים זה את זה : בפרק א האדם נברא אחרון, ביום השישי, כ"נזר" (=כתר) הבריאה לתוך עולם ומלואו שהכל בו עומד לרשותו ולצרכיו. הוא בעל מעמד רוחני גבוה בשל היווצרותו בצלם אלוהים. ואילו בפרק ב' הוא נוצר ראשון, מעפר, הוא יצור חומרי, נברא לתוך עולם שומם, שבו הוא נועד להיות משרת של האדמה שממנה נוצר.

סעיף ב

1. הביטוי "בצלמנו כדמותנו" מעלה שני קשיים : קושי ראשון :- מדוע האל, שהוא אחד ויחיד, מדבר בלשון רבים? קושי שני : אם האל הוא אל מופשט, כיצד ייתכן שהוא בורא אדם בדמותו / בצלמו?

2. רב סעדיה גאון מתייחס לקושי הראשון, הדיבור בלשון רבים נועד כדי להגדיל את האדם ולדמות אותו לאל ביכולות השליטה שלו "וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרומשת על הארץ"

רמב"ם מתייחס לקושי השני, טוען שנאמר על האדם שהוא דומה לאלוהים בגלל היכולת השכלית המפותחת שיש בו "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו".

1. ראייה המעידה על שוויון בפרק א': "וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ: זָכָר וּנְקֵבָה, בָּרָא אֹתָם" - בפס' זה (כח) ניתן לראות כי הזכר והנקבה נבראים יחדיו, בו זמנית ועל כן שווים זה לזה.

ראייה המעידה על שוויון בפרק ב': "וַיֹּאמֶר, הָאָדָם, זֹאת הִפְעַם עָצָם מְעַצְמִי, וּבִשְׂרָר מִבְּשָׂרִי; לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה, כִּי מֵאִישׁ לְקַחָהּ-זֹאת" (פס' כג) - לאחר שהאל יותר את האישה מצלעו של האדם, הוא מביא אותה אליו והאדם רואה בה בת דמותו, עשויה ממנו ושווה לו, ושמח בה.

2. ראייה הסותרת את דברי ברזילי בפס' כב: "וַיִּבְנֶן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-הַצֶּלַע אִשָּׁר-לְקַח מִן-הָאָדָם, לְאִשָּׁה; וַיִּבְרָאָהּ, אֶל-הָאָדָם" האישה נבראה שנייה, מצלעו של האדם, ולא ביחד איתו ועל כן היא פחותה ממנו.

שאלה 2

סעיף א

1. שלושה מאפיינים של עץ הדעת:

- "טוב העץ למאכל" - ניתן לאכול מהפירות שלו
- "וכי תאונה-הוא לעיניכם" - הוא טוב למראה עיניים
- "ונחמד העץ להשכיל" - הוא מעורר רצון (גורם לחמוד) לקבל ממנו דעת, שכל.

2. 3 מאפיינים נוספים:

- הוא לא גורם למוות למי שאוכל ממנו: "וַיֹּאמֶר הַנָּחֵשׁ, אֶל-הָאִשָּׁה: לֹא-מוֹת, תָּמָתוּן"
- מי שאוכל ממנו יהיה בעל יכולת שיפוט מוסרית וידע להבדיל בין טוב לרע: "כִּי בַיּוֹם אֲכַלְכֶם מִמֶּנּוּ, וַנִּפְקְחוּ עֵינֵיכֶם; וְהִיִּיתֶם, כְּאֱלֹהִים, יָדְעִי, טוֹב וָרָע"
- מי שאוכל ממנו מקבל תודעה גופנית (ומינית): "וַתִּפְקְחֶנָּה, עֵינֵי שְׂנֵיהֶם, וַיִּדְעוּ, כִּי עִרְמָם הֵם"

סעיף ב

1. 4 האשמות הן:

- "וַיֹּאמֶר--מִי הֲגִיד לְךָ, כִּי עִירַם אֶתָּה; הֲמִן-הָעֵץ, אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבַלְתִּי אֲכַל-מִמֶּנּוּ--אֲכַלְתָּ" - אלוהים מאשים את האדם בכך שאכל מעץ הדעת, שעליו אסר לאכול ממנו
- "וַיֹּאמֶר, הָאָדָם: הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי, הִיא נָתַנָּה-לִּי מִן-הָעֵץ וְאָכַל" - האדם מאשים את האישה שגרמה לו לאכול מן העץ וכן את אלוהים על כך שברא אותה והיא גרמה לו לחטוא (2 האשמות).

• "ותאמר, האשה, הנחש השיאני, ואכל" - האשה מאשימה את הנחש שגרם לה לאכול מן העץ.

2. בני האדם גורשו אל מחוץ לגן עדן, לעולם מלא דאגות וקשיים :

מעשי האדם עיצבו את עתידו בכך שהעונש שקיבל על הפרת הצו האלוהי מלווה אותו כל ימי חייו ומתבטא בקשיי פרנסה וקיום (בדגש על מזון) עד יום מותו : "כי-שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ, וְתֹאכַל מִן-הָעֵץ, אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ--אֲרוּרָה הָאֲדָמָה, בְּעִבּוּרְךָ, בְּעֶצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ... בְּזַעַת אֶפְיֶךָ, תֹּאכַל לֶחֶם, עַד שׁוֹבֵב אֶל-הָאֲדָמָה"

או : בעקבות החטא הוא נידון להיות בן מוות ולא לחיות חיי נצח : "עד שובב אֶל-הָאֲדָמָה, כִּי מִמֶּנָּה לְקַחְתָּ : כִּי-עֵפָר אַתָּה, וְאֶל-עֵפָר תֵּשׁוּב"

מעשי האשה עיצבו את עתידה בכך שהיא נידונה לקשיים הכרוכים בהריון ובלידה : "הַרְבָּה אֲרַבָּה עֲצָבוֹנְךָ וְהַרְבֵּךְ--בְּעֶצְב, תֵּלְדִי בָנִים :

או : בעקבות החטא היא נידונה להיות נשלטת בידי האדם "וְאֶל-אִישֶׁךָ, תִּשְׁוָקֶיךָ, וְהוּא, יִמְשָׁל-בְּךָ".

סעיף ג

1. 2 פרטים שמעידים שהאל חושש מן האדם :

• "וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים, הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ, לְדַעַת, טוֹב וְרָע" - האל חושש שהאדם עכשיו מאיים על יכולתו הבלעדית להבדיל בין טוב לרע.

• "עֲתָה פֶן-יִשְׁלַח יָדוֹ, וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים, וְאָכַל, וְחַי לְעֹלָם" - האל חושש שאם האדם יישאר בגן עדן הוא יאכל מעץ החיים ויחיה חיי נצח, כמו האל.

2. פירושו של רשי לא תומך בטענה שהאל חושש מן האדם. לדבריו, עניין ההבדלה בין טוב לרע לא מאיים על אלוהים אלא על בעלי החיים האחרים, האדם הוא ייחודי בעולמות התחתונים (על פני הארץ) והאל הוא ייחודי בעולמות העליונים (בשמיים) ואין ביניהם התנגשות. כמו כן, לעניין האכילה מעץ החיים, הבעיה אינה שהוא ידמה לאלוהים במובן הזה אלא שהוא יגרום לברואים אחרים לחשוב שגם הם יכולים לחיות חיי נצח.

פרק שני - נושאי הבחירה

בין שאול לדוד

שאלה 4

סעיף א

1. החשש של שאול הוא שאם הפלישתים יצליחו להגיע אליו ולתפוס אותו הם לא רק יהרגו אותו אלא יתעללו בו ובגופתו: "וַיֹּאמֶר שָׂאוּל לְנִשְׂאָא כְּלִי שֶׁלִּי חֲרָבָה וְדִקְרָנִי בָּהּ פֶּן-יָבֹאוּ הָעֲרָלִים הָאֵלֶּה וְדִקְרָנִי וְהִתְעַלְלוּ-בִּי". החשש שלו מוצדק מכיוון שהפלישתים אכן הצליחו לגבור על ישראל בקרה, ומכיוון שהוא מלך ישראל, הוא מהווה קורבן ומטרה עבורם, מעשה כזה כלפי המלך היה נהוג כדי להראות שידם על העליונה, שהם המנצחים.
2. יוסף בן מתתיהו מציג את שאול כגיבור, מכיוון שאפילו שקיבל נבואה שהוא עומד למות בקרב זה, הוא עדיין יצא להלחם עם העם שלו. מבחינתו זה מעשה שראוי לתהילה.

סעיף ב

1. 2 מעשים של השפלה:
 - "וַיִּכְרְתוּ אֶת-רֵאשׁוֹ" - הפלשתים תופסים את גופתו של שאול וכורתים את ראשו.
 - "וַיִּפְשְׁטוּ אֶת-כְּלָיו וַיִּשְׁלְחוּ בְּאֶרֶץ-פְּלִשְׁתִּים סָבִיב וַיִּשְׁימוּ אֶת-כְּלָיו בַּיַּת עֲשֵׂתְרוֹת" - הפלשתים שולחים את חפציו של שאול ומציגים אותם לראווה במקום הפולחן של האלילים שלהם להראות שהביסו אותו.
 - "וְאֶת-גְּוִיָּתוֹ תִקְעוּ בְּחֹמַת בַּיַּת שָׁן" - הפלשתים מציגים לראווה את גופתו ותולים אותה על חומת העיר.
2. 2 מעשים של חסד:
 - "וַיִּשְׁמְעוּ אֱלֹהֵי יִשְׂבִּי בְּיַשׁ גִּלְעָד אֶת אֲשֶׁר-עָשׂוּ פְּלִשְׁתִּים לְשָׂאוּל וַיִּקְוּמוּ כָּל-אִישׁ חֵיַל וַיִּלְכוּ כָּל-הַלַּיְלָה וַיִּקְחוּ אֶת-גְּוִיָּת שָׂאוּל וְאֶת גְּוִיָּת בְּנֵי מַחֹמַת בַּיַּת שָׁן" - אנשי יבש גלעד מחלצים את גופתו של שאול ושל בניו מחומות העיר ומביאים אותם לשטח שלהם.
 - "וַיִּשְׁרְפוּ אֹתָם שָׁם וַיִּקְחוּ אֶת-עֲצַמֹתֵיהֶם וַיִּקְבְּרוּ תַחַת-הָאֲשֶׁל בְּיַבְשָׁה" - הם מביאים את גופותיהם לקבורה ראויה ומכובדת.
 - "וַיִּצְמְמוּ שְׂבַעַת יָמִים" - הם צמים לאות אבלות על שאול ובניו.